

Світове господарство і міжнародні економічні відносини

УДК 94:330.34(430)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20606583>

**Зовнішньоекономічні та зовнішньополітичні відносини України з
країнами Перської затоки**

Яремко Лариса Адольфівна

доктор економічних наук,

Львівський торговельно-економічний університет

<https://orcid.org/0000-0002-4258-1195>

Прийнято: 15.05.2026 | Опубліковано: 30.05.2026

***Анотація:** Регіон Перської затоки є важливим з огляду на їх значну роль в процесах забезпечення енергоресурсами. Дана характеристика сучасної ролі країн регіону в сучасній системі міжнародних відносин, ролі енергетичної дипломатії як основного інструменту їх зовнішньої політики. Крім того, країни регіону активно залучають нові технології та інвестують в сучасні технології з метою диверсифікації економічної діяльності, таких як розвиток зеленої енергетики, сфери туризму. Розвиток співпраці з країнами регіону може сприяти не лише економічному розвитку, а й зміцненню її міжнародних позицій України.*

Обсяги зовнішньоекономічного співробітництва є незначними, це зумовлено відсутністю цілеспрямованих зусиль з боку України, яка співпрацювала переважно з країнами Європи. З початком військових дій в Україні країни регіону загалом займали нейтральну позицію щодо сторін конфлікту, однак опосередковано приймали участь в переговорному процесі

між сторонами залученими в конфлікт. Активізація дипломатичних відносин України з країнами регіону відбулася після початку конфлікту країн регіону з Іраном щодо використання українських безпілотних літаючих апаратів в процесах захисту. Співпраця у сфері військових технологій, яка вже показала свою ефективність і була скріплена низкою довгострокових угод може стати ключовим фактором у формуванні нових партнерств, а також в посиленні безпеки України в умовах зростаючої напруженості на міжнародній арені.

В свою чергу Україна розраховує на підтримку країн в питаннях україно-російської війни, залучення інвестицій в проекти економічної відбудови економіки, зокрема, співфінансування виробництва дронів, залучення технологій та сприяння щодо розширення ринків збуту української агропродукції в регіоні Перської затоки. Оскільки укладені довгострокові угоди у сфері безпеки передбачають активізацію співпраці з країнами важливо досліджувати не лише перспективи, але і виклики аспектів співробітництва з країнами регіону, зокрема такі як цивілізаційні та культурні відмінності, вимоги до якості продукції, бізнес-процесів тощо. Слід також зважати і на особливості політичної культури, адже всі країни є монархіями. Вітчизняний бізнес ще не має достатнього досвіду співробітництва з країнами регіону тому аспекти розвитку зовнішньоекономічних відносин з країнами регіону є важливим і перспективним напрямом досліджень.

Ключові слова: *Перська затока, міжнародні відносини, зовнішньоекономічне співробітництво, безпека, дипломатія, Саудівська Аравія*

Foreign economic and foreign policy relations of Ukraine with the countries of the Persian Gulf

Larisa Yaremko

Lviv University of Trade and Economics

<https://orcid.org/0000-0002-4258-1195>

***Abstract:** The Persian Gulf region countries are of great importance due to the significant role of ensuring global energy supplies. This review outlines the contemporary role of these countries in the modern system of international relations along with the role of energy diplomacy as a key instrument of their foreign policy. In addition, this region is actively implementing new technologies and investing in advanced sectors in order to diversify its economic activities, including the development of green energy and tourism. The development of potential cooperation with this region may contribute not only to Ukraine's economic development, but may help to strengthen our international position.*

The current situation with foreign economic cooperation remains strictly limited. It is largely due to the absence of targeted efforts on the part of Ukraine, which has traditionally focused its cooperation primarily on European countries. Since the outbreak of military actions in Ukraine, the countries of the region have generally maintained a neutral position regarding the parties to the conflict. However, they have indirectly participated in the negotiation process between the parties involved. The deepening of Ukrainian diplomatic relations with the countries of the region took place after the escalation of tensions between the countries of the region and Iran. It happened particularly in connection with the use of Ukrainian unmanned aerial vehicles in defense-related processes. Cooperation in the field of military technologies has already demonstrated its effectiveness and has been reinforced by a number of long-term agreements. In perspective, it may become a

key factor in the formation of new partnerships, as well as in strengthening of Ukrainian security amid growing tensions in the international arena.

Also, Ukraine expects support from the countries of the region regarding issues related to the Russian-Ukrainian war. It may consider investments in economic reconstruction projects of drone production, the attraction of advanced technologies, and assistance in expanding markets for Ukrainian agricultural products in the region. Since the concluded long-term agreements in the field of security envisage the deepening of cooperation with these countries, it is important to study not only the pros but also the cons associated with cooperation with the countries of the region. This includes cross-cultural differences, requirements regarding product quality, business processes, and other relevant factors. It is also necessary to take into account the specific features of political culture, as all the countries of the region are monarchies. Ukrainian business does not yet have sufficient experience in cooperation with the countries of the region. Therefore, the development of foreign economic relations with the Persian Gulf countries constitutes an important and promising area of research.

Keywords: *Persian Gulf, international relations, foreign economic cooperation, security, diplomacy, Saudi Arabia.*

Постановка проблеми. Країни Перської затоки набувають все більшого впливу у світовій економіці. Його роль зумовлена вигідним транзитним становищем та зростання їх ролі в сфері забезпечення світової економіки енергоносіями. Регіон є місцем концентрації інтересів та конкуренції великих держав. Основним інструментом впливу країн є енергетична дипломатія. З огляду на досвід інших країн, доцільно виділити такі найбільш поширені акценти пріоритетів енергетичної дипломатії. Тривалий час відносини України з країнами регіону мали незначний поступ, однак після початку

військових дій Україна активізувала налагодження зовнішньополітичних відносин з країнами регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання відносин з країнами Перської Затоки висвітлювалися українськими науковцями: О. Коппель, О. Пархомчук, досліджували геополітичні концепції країн регіону та базові засади зовнішньої політики [1], аспекти регіонального лідерства серед країн регіону аналізували В. Пашков, В. Мищенко [2], П. Стрільчук [3], В. Швед [4], роль країн регіону в контексті енергетичної дипломатії досліджували В. Лимар В. [5], У. Ніконенко [6] , Н. Хома [7] та інші, а В. Мовчан та А. Кропова розглянули перспективи створення зони вільної торгівлі з Саудівською Аравією [8]

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак регіон динамічний в частині політичного впливу і ситуація зумовлена конфліктом з Іраном суттєво вплинула на глобальну економіку та геополітичні впливи в регіоні. В той же час склалися умови для поглиблення співробітництва країн регіону з Україною, можливості та перспективи яких активно дискутуються. Мало дослідженими залишаються аспекти зовнішньоекономічного співробітництва України з країнами Перської затоки.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є перспективні напрямки розвитку співробітництва та виклики розвитку двосторонніх відносин, в т.ч. аспекти зовнішньоторговельних відносин між Україною та країнами регіону

Виклад основного матеріалу дослідження. До ключових енергетичних викликів сучасності, які стоять перед кожною країною є гарантування постачання та забезпечення економічної доступності енергоресурсів, екологічна безпека, ефективне управління та сталий розвиток. З усіх джерел енергії, сира нафта є найбільш універсальним ресурсом: вугілля потребує дорогих технологій, та процесів зрідження та газифікації, для газу необхідна

розгалужена інфраструктури та технології безпечного транспортування. Гідроенергетика, вітрова, сонячна та ядерна енергія обмежені у сфері застосування виключно виробництвом електроенергії. Тому безперебійне постачання саме нафти у необхідних обсягах та за прийнятними цінами продовжуватиме визначати енергетичну безпеку [5, с.81]. Країни Перської затоки є значними виробниками та постачальниками енергоносіїв: Королівство Саудівська Аравія (КСА), Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ), Катар, Кувейт, Бахрейн та Оман, які у 1981 р. створили Раду співробітництва арабських держав Перської затоки з метою поглибленню взаємозв'язків та розширенню співробітництва у різних сферах. Географічно до регіону відносяться також Ірак та Іран, однак здебільшого в рамках політичного та економічного аналізу поняття країн Перської затоки охоплює шість країн-експортерів нафти. Саме такий підхід використано в дослідженні.

В регіоні сходяться та конкурують інтереси потужних країн глобальних гравців та регіональних лідерів – Сполучених Штатів, Великобританії, Франції, Німеччини, РФ, Ірану, Туреччини, що мають щодо регіону свої стратегічні плани, союзників та інструменти досягнення своїх інтересів. Першочергові ролі належали Великобританії та Франції. У період з 1920 по 1950 роки, британські фірми забезпечували близько чверті видобутку нафти в регіоні, а з кінця ХХ століття домінування в регіоні здобули США, які мають військові бази на території ряду країн. Відносини зі США для країн є визначальними [6].

Зважаючи на те, як їхня роль у світовій політиці зростає, держави регіону почали шукати свій власний шлях у зовнішній політиці. Беззаперечним лідером, як за обсягами експорту, так і за запасами нафти, є Королівство Саудівська Аравія, що очолює групу виробників нафти ОПЕК та ОПЕК+. Економіка Саудівської Аравії, як і всіх країн Перської затоки значною мірою залежить від прибутків від нафти і їх діяльність значною мірою визначає

енергетичну політику. Королівство, як енергетичний гігант, володіє 23% світових запасів нафти. Тут розташоване найбільше у світі родовище нафти (Гавар), яке розробляє національна нафтова компанія Saudi Aramco – найбільша у світі за рівнем капіталізації. У 2020 році вона лідирувала у світовому експорті нафти та посідала третє місце за обсягами її видобутку (поступаючись США та Росії). Експорт нафти формує 95% експортних надходжень та забезпечує 75% доходів держави [9].

Країна Сучасна Саудівська Аравія, будучи однією з найвпливовіших країн арабського світу прагне посісти позицію лідера як в арабському, так і в ісламському світі, де її суперником є Іран, а також претендує на роль глобального гравця. Показовим стало приєднання Саудівської Аравії 1 січня 2024 року до міждержавного об'єднання БРІКС, до якого увійшли також Іран, Об'єднані Арабські Емірати, Ефіопія та Єгипет (БРІКС+). Цей акт також демонструє багатовекторність зовнішньої політики Королівства та його прагнення підтримувати активні контакти не тільки зі Сполученими Штатами Америки, що історично склалися, але й з новими перспективними центрами впливу – Китаєм та Індією, співпраця з якими стає все активнішою, особливо на тлі трансформацій на енергетичному ринку після повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Учасники об'єднання акумулюють близько 45% світових запасів нафти [1].

Однак останні роки країни Перської затоки почали активні зусилля з метою виходу з нафтової залежності країни та вже тривалий час реалізують швидкі та амбітні плани. Так ще в 2016 році влада Саудівської Аравії запустила проєкт «Vision 2030», метою якого стало зменшення залежності від нафти на 50% до 2030 року. На сьогодні несировинні види економічної діяльності складають 52% ВВП, і прогнозується їх подальше зростання: 3,9% у 2024, 4,8% у 2025 та 6,2% у 2026 роках [9]. Ще одним значним геополітичним рішенням Саудівської Аравії є стратегія досягнення нульових викидів, яка

розгортається з 2010 року. Саудівська Аравія планує перетворитися на глобальний логістичний центр, розвивати фінанси, туризм та технології. Державний інвестиційний фонд країни, що наповнюється коштами від продажу нафти, через компанію SALIC скуповує агроактиви в інших країнах, зокрема, і в Україні.

Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ) також мають значні успіхи у сфері диверсифікації галузей своєї економіки. Країна активно розвиває галузі будівництво, переробки газу, виробництва будматеріалів, фінансового сектору, туризму, логістики та високих технологій. значно інвестують у проекти відновлюваної енергетики як у розвинених, так і в країнах, що розвиваються, фінансуючи ініціативи через Фонд розвитку Абу-Дабі. В період до 2030 року ОАЕ має намір стати одним із провідних світових фінансових центрів. В цьому напрямку слід відзначити успіхи Дубаю, який вже став міжнародним фінансовим центром, економіка якого майже незалежна від видобутку нафти. Катар інвестує у розвиток газової промисловості, а також у сфери фінансів, туризму та технологій. Кувейт планує диверсифікувати свою економіку за рахунок розвитку малого та середнього бізнесу та інвестицій в інфраструктуру. Бахрейн теж активно розвиває сферу туризму і має в планах стати регіональним фінансовим центром. В намірах диверсифікації національної економіки країни залучають передові технології, з метою забезпечення конкурентоспроможності та зменшення залежності від зовнішніх чинників [1].

Для України, яка внаслідок військових дій змушена вирішувати питання енергетичної безпеки, критично важливо вибудовувати зв'язки з державами, що експортують енергоресурси. З метою активізації співробітництва з регіонами, які тривалий час не були об'єктами зовнішньоекономічних інтересів, Україна створила посаду спецпредставника з питань Близького

Сходу та Африки і розпочала діяльність з налагодження взаємовигідного співробітництва.

Що стосується відношення країн регіону до подій російського повномасштабного вторгнення в Україну, позиція країн регіону переважно зберігалася нейтральною. Однак 26 лютого 2023 року вперше за всю історію двосторонні відносин Україну відвідав міністр закордонних справ Саудівської Аравії, який заявив про підтримку територіальної цілісності України та надання їй допомоги на 400 млн доларів (нафтопродукти вартістю 300 млн доларів та гуманітарна допомога на 100 млн доларів). Було оголошено про готовність Саудівської Аравії виступити посередником у врегулюванні конфліктних ситуацій. Саме за її посередництвом і сприяння було звільнено російського полону іноземних добровольців, які воювали на боці України. У травні 2023 року український Президент отримав запрошення відвідати Саудівську Аравію і виступив на саміті Ліги арабських держав, де закликав до допомоги Україні. Згодом відбулася серія важливих візитів українських делегацій до країн Затоки.

Однак, відносини між країнами останні роки носили напружений характер після заяви Президента України щодо ситуації нападу ХАМАС на Ізраїль в жовтні 2023 року про «підтримку Ізраїлю в його праві на самозахист та захист свого народу», яка викликала критику з боку арабських держав [10]. До дискредитації України в регіоні долучились російські засоби масової інформації.

Нові можливості співробітництва з'явилися після початку військових дій з Іраном. Україна запропонувала країнам Перської затоки поділитися власним досвідом протидії дронам в обмін на фінансування оборонної промисловості, що отримало назву «дронна дипломатія». Українські зброя і досвід успішно зарекомендували себе на новому театрі військових дій. З

України направлено військові групи до Катару, Об'єднаних Арабських Еміратів, Саудівської Аравії та на військову базу США в Йорданії [11].

Представники України приймали участь в вирішенні проблеми розблокування Ормузької протоки [12]. Довгострокові безпекові угоди, укладені з Саудівською Аравією, Катаром на ОАЕ на 10 років стали свідченням не лише визнання ефективності українського озброєння, але і запорукою співробітництва країн. Угоди передбачають співробітництво у протидії безпілотникам, обміні технологіями, інвестиції в оборону та участі українських спеціалістів у відповідних проєктах від навчання персоналу до потенційного розвитку виробництв. А анонсовані наміри подальшого підписання безпекових угод з країнами регіону (Йорданією) створює умови для формування нових партнерств та зміцненню міжнародних позицій України в регіоні.

Натомість Україна розраховує на політичну підтримку з боку цих країн та тиск на Росію та Іран, як порушників безпеки в регіонах; та участі країн регіону у процесах відновлення економіки України та інвестицій в різні галузі економіки України. розвиток співпраці у галузі безпеки і військово-технічного співробітництва, фінансування та розвиток вітчизняного виробництва зброї. Україна розглядає можливість створення продовольчого хабу в Єгипті на Суецькому каналі.

На сьогодні Україна найбільш активно співпрацює саме з Саудівською Аравією. Королівство вже виявляє інтерес до інвестування в український сектор безпеки, енергетику та інфраструктуру. Яскравим прикладом успішної співпраці є діяльність Continental Farmers Group з саудівським капіталом, яка обробляє 200 тис га української землі та входить до десятки найбільших платників податків в аграрній галузі. Компанія планує розширювати свої потужності, зокрема, вирощувати зернові та картоплю в західних областях України. Також саудівська компанія SALIC інвестувала в МХП, один з

найбільших українських агрохолдингів, придбавши 12,6% їхніх акцій. Саудівська Аравія має плани щодо співпраці з Україною у сфері вирощування агрокультур, ветеринарії та виробництва кормів, а також зацікавлена у спільному розвитку м'ясного скотарства та органічної продукції. Обговорювалася можливість участі саудівських компаній у приватизації в Україні.

Зовнішньоторговельний оборот з Королівством Саудівська Аравія клав у 2025 році лише 529 млн. дол. США (0,5% загального товарообороту України) (рис.1). Основним складовими експорту України до Королівства є агропромислова продукція та метали. Основним статтями імпорту – паливо, машини, пластмаса та ліки. Фахівці, що досліджували перспективи створення зони вільної торгівлі України з КСА виявили що це матиме позитивний, хоча і не дуже значний вплив на добробут населення (на 0,14%) та ВВП (0,11%) [8].

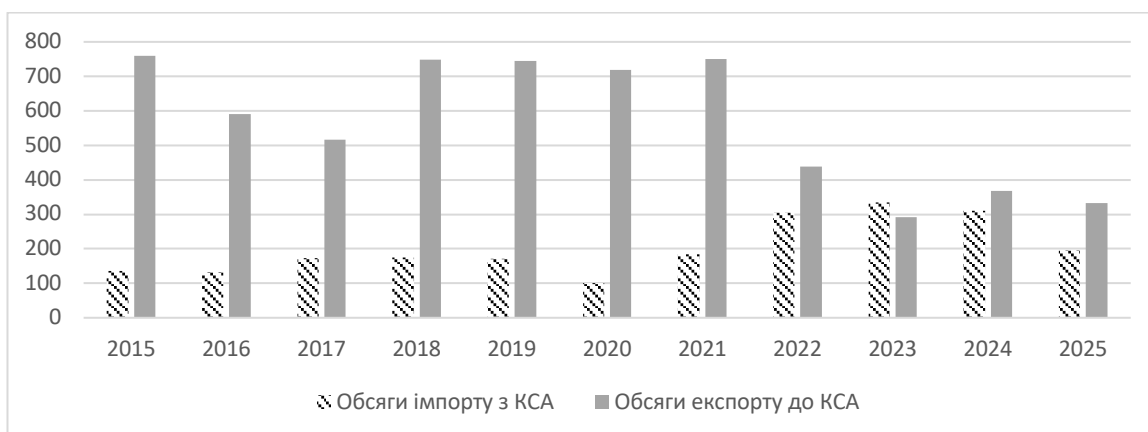

Рис. 1. Обсяги зовнішньої торгівлі України товарами з Королівством Саудівська Аравія, млн. дол. США. За [12].

Сприятливим фактором співробітництва є те, що країни мають різні експортні товари, що зумовить взаємодоповнюваність торговельних потоків. Це матиме переваги для обох країн в разі створення зони вільної торгівлі. Крім того обсяги експорту зростатимуть швидше за обсяги імпорту, що забезпечить збереження позитивного сальдо зовнішньої торгівлі товарами

Ще одним об'єктом торгівлі може стати українське озброєння. За обсягом витрат на оборону та власні збройні сили, Саудівська Аравія утримує третю позицію в світі. Серед пріоритетів – нарощення власного виробництва зброї, з метою забезпечити половину потреб власної армії зброєю з власних комплектуючих. Проте, лише два відсотки від загального обсягу оборонних витрат припадають на закупівлі озброєння та військової техніки у вітчизняних державних підприємств. Все інше – імпорт озброєнь, переважно, із західних країн. Показовою стала відмова від придбання російських зенітно-ракетних комплексів С-400 на користь західних систем протиповітряної оборони [14]. Очікується що Королівство інвестуватиме в оборонний сектор України і купуватиме озброєння. Україні після війни знадобляться нові експортні ринки для зброї власного виробництва.

Катар тривалий час імпорту комп'ютерні послуги з України. І хоча частка країни складає лише 1,1 % загального обсягу послуг динаміка вражає. За період 2015-2025 рр. обсяги експорту ІТ -послуг зріс з 6 до 169 млн дол США, або в 28 разів [13]. Це єдина країна регіону, яка користується послугами вітчизняного ІТ сектора. Катар також зацікавлений у співпраці щодо використання морських дронів.

Об'єднані Арабські Емірати, Саудівська Аравія, Катар основні країни, з якими в першу чергу налагоджується співробітництво. Ще не варто розраховувати на політичне союзництво однак співпраця щодо безпекових технологій це перший, але важливий посту, який може привести до співробітництва чи навіть стратегічного партнерства, якого з країнами регіону не було.

Однак, слід мати на увазі і виклики потенційної співпраці, зумовлені цивілізаційними та культурними відмінностями України та країн Перської затоки. Вітчизняний бізнес має мало досвіду співпраці з країнами регіону. Умови життя та засади ведення бізнесу жорстко регламентовані і можуть мати

відмінності. Так в рамках ділової культури персональні зв'язки можуть відігравати визначальну роль. Може мати значення відмінності у формах правління – країни регіону є монархіями.

Висновки. На сьогодні Україні необхідно вирішити важливе завдання налагодження співпраці з країнами Перської Затоки. Завдання достатньо складне, але обіцяє значні перспективи. Слід виходити з того, що Україні слід керуватися в першу чергу власними інтересами. Процес налагодження контактів буде тривалим, але слід використати ситуацію, коли Україна має позитивний імідж серед країн регіону з метою налагодження та покращення українсько-арабських політичних та економічних відносин та дружніх взаємин.

Список використаних джерел

1. Коппель О., Пархомчук О. Геополітична роль монархій Аравійського півострова у ХХІ століття: виклики та перспективи для України. *Східний світ*. 2025. № 3. <https://doi.org/10.15407/orientw2025.03.133>
2. Пашков В., Мищенко В. Близький схід на перетині геополітичних інтересів великих держав. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*, 1 (9), 2021. – С. 18-33. <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/167>
3. Стрільчук, Л. (2019). Близький Схід у системі геополітичних координат: виклики та загрози. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Серія: Історичні науки*. 2019. № 7, 97-103.
4. Швед, В. (2019). Сучасна геополітика Близького Сходу у контексті змін світового порядку. *Історичні і політологічні дослідження*, № 1 (64), 55-59.

5. Лимар В. 2024. Концептуальні моделі тристоронньої енергетичної дипломатії. *Політичне життя*. (Груд 2024), 78-87. DOI:<https://doi.org/10.31558/2519-2949.2024.4.10>.
6. Ніконенко У. Роль країн Близького Сходу у формуванні світових цін на нафту. *Наукові записки УАД. Серія: Економічні науки*. 2015. № 1. 23-31.
7. Хома Н.Л. Енергетична геополітика: трансформація в контексті нових викликів. *Науковий журнал «Політикус»*. 2023. Випуск 5. С. 167-173.
8. Мовчан В., Кропова А. Оцінка впливу лібералізації режиму торгівлі між Україною та Саудівською Аравією. Інститут економічних досліджень і політичних консультацій, 2023
9. Шлях Саудівської Аравії до енергетичного переходу: Спільна та технологічна подорож. *Energy bases*. 25 березня 2024 р. <https://energybases.com/uk/blog/saudi-arabia-energy-transition-path/>
10. Чому Саудівська Аравія стала місцем переговорів про мир – BBC Україна. 26 березня, 2025 <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/mirni-peregovori-v-sauidivskiy-araviji-shcho-obgovoryuyut-ukrajina-ssha-ta-rosiya-50501059.html>
11. Mohamed E. Zelenskyu arrives in Jordan to bolster security ties. *Aljazeera*. 29 mar 2026. <https://www.aljazeera.com/news/2026/3/29/zelenskyu-arrives-in-jordan-to-bolster-security-ties>
12. Стенограма брифінгу Речника МЗС України Георгія Тихого від 25.03.2026 <https://mfa.gov.ua/pres-centr/stenogrami-brifingiv/stenograma-brifingu-rechnika-mzs-ukrayini-georgiya-tihogo-vid-25032026>
13. Зовнішня торгівля (відповідно до КПБ6) https://bank.gov.ua/files/ES/Trade_y.pdf
14. Кравчук Н., Бадюк Х. Геополітичні та геоекономічні наслідки сучасних міжнародних збройних конфліктів. *Вісник економіки*. 2023. Вип. 4. С. 52–66. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.04.052>

15. Geopolitics of the Energy Transition: Critical Materials. Abu Dhabi: International Renewable *Energy Agency*, 2023. 18 p https://www.irena.org/-/media/Files/IRENA/Agency/Publication/2023/Jul/IRENA_Geopolitics_energy_transition_critical_materials_2023.pdf

16. Epasto Simona. Geopolitics of the energy transition: between global challenges and social justice. *GeoProgress Journal* Vol. 12 Special Issue 1-2025. <https://www.geoprogress-edition.eu/geopolitics-of-the-energy-transition-between-global-challenges-and-social-justice/>